

Родителска грижа

Популярно педагогическо-обществено списание за подобрене възпитанието на младежта ни въ семейството, училището и обществото.

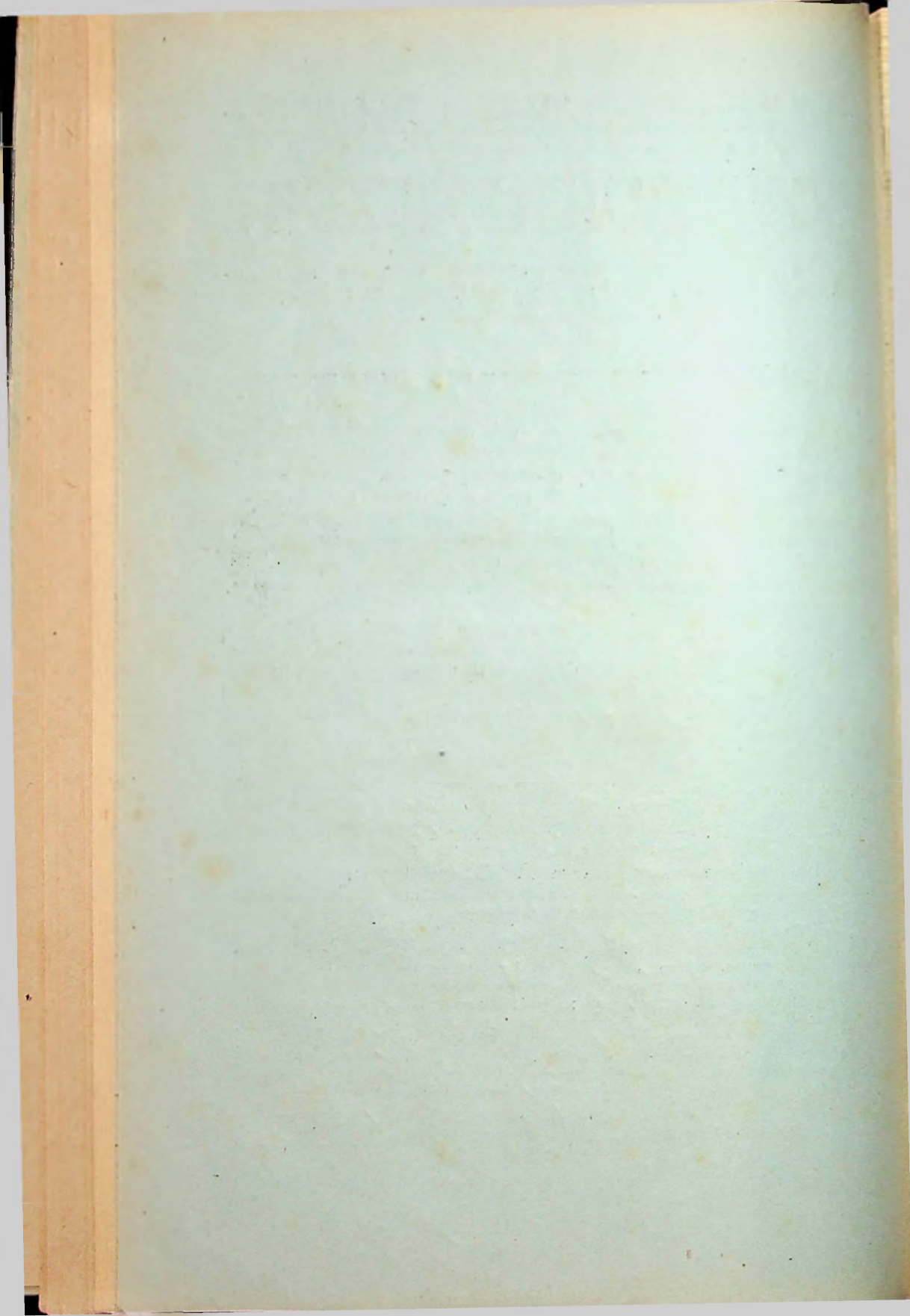

Итал. възпитателка М. Монтесори

ТАЗИ КНИЖКА СЪДЪРЖА:

- 1) Материнство и майчина любовъ. отъ г-жа М. Хенцелтъ; 2) Детската смъртностъ, споредъ проф. Дръ С. Ватевъ; 3) Ив. Вазовъ за нравственитъ заложби у детето; 4) Какъ да изучаваме децата, отъ У. Друмандъ; 5) Свободното възпитание; 6) Коклюшътъ, отъ Дръ Д. Курулчиевъ; 7) Възпитателната система на М. Монтесори. отъ проф. Сафиоти; 8) Задачитъ на българската младежъ; 9) Навикъ, послушностъ и воля; 10) Прегледъ на учебно-възпитателното дѣло у насъ и въ чужбина; 11) Малки съобщения по възпитанието и здравославието на децата и 12) Отзиви за получени въ редакцията книги и списания.

СОФИЯ
ПЕЧАТНИЦА „ПОЛИТИКА“
1924.

=РОДИТЕЛСКА ГРИЖА=

ПОПУЛЯРНО ПЕДАГОГИЧЕСКО-ОБЩЕСТВЕНО СПИСАНИЕ

ЗА ПОДОБРИЕ ВЪЗПИТАНИЕТО НА МЛАДЕЖТА НИ ВЪ
: : : : СЕМЕЙСТВОТО, УЧИЛИЩЕТО И ОБЩЕСТВОТО : : : :

Год. III

Одобрено и препоръчано отъ
М-вото на Народното Просвѣщение съ
окръжно № 570 отъ 9. I. 1914 год.

Кн. 2.

Материнство и майчина любовъ¹⁾

Авторката си поставя за целъ да даде нова класификация на материнството и на майчината любовъ, тази велика психологическа загадка, чието разрешение не е твърде лесно.

За пръвъ пътъ учения Жиардъ е направилъ научни изследвания по този въпросъ. Той е приложилъ метода на сравнителната психология. Ако приемаме, че между човѣка и маймуната има голѣма пропастъ, то още по-голѣма ще бѣде пропастьта между една маймуна, насѣкомитѣ, птицитѣ и рибитѣ.

Физическитѣ основи на майчината любовъ сж сжщитѣ, както въ жената, така и у майката. Благодарение на социалната еволюция, човѣшката любовъ е по-дълбока и по-сложна отъ колкото любовта у животнитѣ.

Грѣшката на телеолозитѣ, да търсятъ въ всичко една целъ се състои въ това, че тѣ се интересуватъ само отъ крайнитѣ резултати, безъ да взематъ подъ внимание причинитѣ. Отъ тѣхна гледна точка, майчината любовъ представлява нѣщо като чудо, което не може да се обясни. Защо напр., нѣкои насѣкоми снасятъ своитѣ яйца есенъ подъ коритѣ на оголенитѣ дървета? Дали тѣ знаятъ, че на пролѣтъ личинкитѣ ще почнатъ да се хранятъ съ млади листа.

Можемъ да кажемъ положително, че женското насѣкомо върши това несъзнателно — инстинктивно.

Материнскиятъ инстинктъ е твърде разнообразенъ и може да се каже, че нѣма друго чувство толкова нежно, въ което да влизатъ толкова различни функции. Майчината любовъ можемъ да наречемъ съвокупностъ отъ инстинкти или по-право — отъ нужди, стремежи, импулси, физически и психически потребности, които произхождатъ отъ различни източници.

¹⁾ Размишления върху материнството и майчината любовъ. Проблеми и методи отъ г-жа Мадей Хенцелтъ. Изъ френското списание „Архивъ по Психологията“.

Могатъ да се отбележатъ главно три стадии въ проявитѣ и развитието на майчината любовъ и привързаностъ: 1) *органическа*; 2) *симбиотическа* и 3) *социална*.

Не трѣбва, обаче да се мисли, че за всички родове е задължителна една отъ тия стадии. Напротивъ, случва се, че нѣкой особенъ родъ преминава и дветѣ стадии, напр., у млѣкопитающитѣ и птицитѣ; а третията намираме у човѣка.

Първата — органическа стадия, обхваща въ себе си дейността на майката, която се състои въ физическитѣ и химически измѣнения на нейния организъмъ. Тази дейностъ се проявява въ създаването на зародиша — яйцата или въ раждането на живитѣ същества. Първоначалното материнско чувство не е нищо друго освенъ една привързаностъ къмъ гнѣздото или кръвта. Така напр., паяка е равнодушенъ, когато му отнематъ малкитѣ, но силно се безпокои, когато му разрушаватъ гнѣздото — паяжината. Материнството промѣня характера съществено и вътрешно. Отъ това се появяватъ и възбуждения, често пжти болезнени, като напр., голѣмото неспокойствие у бременната жена.

Споредъ мнението на Шнайдера, снасянето на яйцата се опредѣля отъ възприятитя получени отъ известни предмети и отъ тия възприятия се появява желание да се снасятъ яйцата. Това можемъ да наречемъ инстинктъ на възприятието. Възприятието на нѣкои предмети чрезъ вкуса или пипането тласка животното къмъ известни действия. Г-жа Мадей Хенцелтъ счита, че животното усѣща въ себе си смѣтно желание и получава удовлетворение, когато гледа известни предмети, така напр., птицата желае да си построи гнѣздо и влиза въ всѣко праздно мѣсто.

Сега вече никой не се съмнява въ това, че измжтването крие въ себе си чисто органически подбуждения. Разгорещената птица иска топло и на нея е приятна температурата на яйцата. Най-охотно лежатъ върху яйцата си севернитѣ гъски и др. птици въ студентѣ страни. Когато е горещо щрауса не лежи върху яйцата дене, а само ноще.

Въ тази стадия материнското чувство не засѣга още децата, а се явява само като подготовка на специалното органическо състояние, което ще дойде.

Въ втората — симбиотическата стадия, живота на майката и детето преминава въ близко общение и тука вече започва да се проявява сжщинското чувство на *майчината любовъ*. Майката започва да кърми детето си, грижи се за чистотата му, запазва го отъ простуда и почва да се грижи за неговото добро отхранване и възпитаване. Кърменият, отчасти спада къмъ първата стадия. Появява се млѣкото у майката, както е напр., отделянето на слюнкитѣ у гължбитѣ. Благодарение, че майката кърми детето си, тя избѣгва болкитѣ, които може да ѝ причини прииждането на млѣкото.

Птицитѣ хранятъ малкитѣ си съ друга храна, а не съ тази, която тѣ употребяватъ. Така напр., врабчето яде зрънца, а на малкитѣ донася червейченца и насѣкоми.

Симбиозътъ на майката съ детето, постоянното съприкосновение и обмѣната на впечатленията до толкова ги обвързватъ, че майката става чувствителна къмъ всичкитѣ нужди на детето.

Така напр., майката може да усѣща глада у детето си и своевременно взема мѣрки да му приготи нуждната храна.

Бремъ разказва за нежната привързаностъ на маймуната къмъ маймунчето ѝ. Тя го цѣлува и пригръща нежно, но не помисля да го нахрани. По всѣка вѣроятностъ, тя не може да разбере неговитѣ нужди за храна. Авторката счита, че плача на детето заставя майката да го накърми. Случва се напр., че майката — мравка кърми мравчетата си, а сѣщо и мравки отъ друга порода, които не може добре да разпознае.

А отъ тука може да се направи заключение, че материнството не се явява като източникъ на алтруизма и на социалнитѣ чувства, както нѣкои мислятъ. Жиаръ разказва какъ мжжката и женска маймуна еднакво се грижатъ за нѣкое чуждо, изоставено маймунче.

Никое женско сѣщество не може да бжде така силно привързано, както майката къмъ детето си. У животнитѣ нѣма кръвно и индивидуално чувство къмъ малкото, тѣ еднакво биха се грижили за своитѣ и за чуждитѣ, даже по нѣкога тѣ не забележатъ изгубването или умирането на нѣкое тѣхно малко. При все това и у тѣхъ се проявява майчино чувство. Така напр., Бремъ разказва какъ птицитѣ прехвъркватъ съ храна въ устата си около клетката, въ която сж нападнали малкитѣ имъ, безъ да се страхуватъ, че и тѣхъ могатъ да хванатъ. Майката сѣщо така защитава детето си, безъ да се страхува отъ опасностъ.

Възпитанието е резултатъ отъ симбиоза. Майката започва да води такъвъ животъ, който се харесва на детето ѝ. Малкото птиченце кълве зрънцето, а пиленцето рови прѣста, по подражание на майка си. Птиченцата се учатъ сами да хвърчатъ, а майката хвърчи наоколо и пищи, когато вижда, че малкото ѝ ще падне.

Третата стадия — *социалната* е най-свършена и се среща само у човѣка, дето постепенно се развива.

Въ рибитѣ и насѣкомитѣ, майчинитѣ грижи се ограничаватъ само съ снасянето на яйцата, а у млѣкопитающитѣ и птицитѣ тѣ се продължаватъ презъ всичкото време на симбиоза. Въ човѣка, тия грижи не се ограничаватъ, ни съ времето, ни съ пространството; даже смъртъта на детето не може да го раздѣли отъ майката — тя запазва за винаги въ сърцето си скръбъта за неговата загуба.

Въ първобитните времена любовта на майката и на тая у животните — майки е имало много общи черти — пълно равнодушие към детето, когато престане да сучи и когато проходи и само може да си намира храната. Въ по-късния период у жената се развило чувството на предвидливостта. Колкото повече се е усъвършенствувал човешкия родъ, толкова повече се е развивало материнското чувство и майчината любов, казва професоръ Жиаръ.

Въ еволюцията на обществата можемъ да отбележимъ два фактора, които развиватъ привързаността на майката към детето. Тъзи фактори сж: *семеиството и църкността* въ семеиството и обществото на децата.

Патриархалното семеиство се явява единъ отъ тия могъщи фактори за развиване на материнското чувство, за което спомага общия животъ и общата собственостъ. Членовете на семеиството сж солидарни помежду си, даже и когато не се обичатъ. Любовта на бащата у животните се счита като изключение. Има случаи, когато майката животното защитава детето отъ бащата, когато иска да го погуби.

При втория факторъ, детето се явява като плюсъ или минусъ, къмъ него се обръщатъ добре или зле. Австралийката придружава мъжа си на ловъ съ детето, което носи на гърба си.

При човѣка, употребяването на млѣкото е спасило отъ смъртъ милиони деца. У първобитните народи, бременността, раждането, а даже и новороденото дете внушава суеверенъ страхъ. Майката съ детето се изпъждатъ отъ дома и колибата и когато се завърнатъ, всичко се пречиства. Къмъ момчетата се отнасятъ по-лошо, отколкото къмъ момчетата, по нѣкога даже ги убиватъ. Така напр., въ Китай има обичая да се купува вмѣсто убитото момиче, чуждо, което става жена на едно отъ момчетата.

Социалната ценностъ на детето съставлява голѣма гордостъ за майката. Кокошката и петела, когато сж заобиколени съ много пиленца проявяватъ чувство на гордостъ. Но чувство у животните е чувство на физическо благосъстояние.

Само *майчината любов* е едно човѣшко, благородно чувство, само майката се радва, че е дала на обществото полезни граждани, нѣкога — синове — герои и добродетелни дъщери. Само у човѣка има желание да добие и отгледа деца. Колкото повече една жена иска да има дете, толкова повече е привързана къмъ него. Само презъ средните векове, когато е съществувалъ принципа на патриархалността, ние срещаме егоистическата идея, че детето е собственостъ само на своите родители. Бедните виждатъ у детето единъ предметъ на експлоатация, а богатите се гордеятъ съ продължаването на рода си.

Отъ тука нататъкъ изтъква голѣмото значение на отглеждането и възпитанието на детето за съвременното общество. Детето трѣбва ли да се съобразява напълно съ характера, идентъ и стремежитъ на родителитъ си, или може свободно да трѣгне по новъ пжтъ. . . Бащата трѣбва ли да проklinва сина си, че не е избралъ неговото занятие — или майката да проklinва дъщеря си, че не е избрала за другаръ лице, което тя желае?

Правото на детето е било едно понятие неизвестно за нашитъ прадеди. Но дали и днесъ това право напълно е признато?

Християнското учение обяви, че у детето има душа, но минаха се две хиляди години, до като се признае правото на тази душа свободно да се проявява и да се развива по своитъ природни закони. Днешното демократично общество изигра главната роля за освобождаване на детето отъ духовното робство. Развиването на машинния трудъ, сжщо така много спомогна за това. Този трудъ закалява майката и детето и предизвиква подобрене на *социалното законодателство*.

Демокрацията ще реформира днешното семейство и училището, въ духа на новитъ искания на времето. Ще се устроятъ приюти за изхвърленитъ деца, дето ще се грижи държавата за тѣхъ по-добре, отколкото би се погрижили беднитъ имъ родители въ дома.

Ние виждаме, че днесъ детето вече не се счита собственостъ на родителитъ си, — а на обществото, което ще има за предимна задача да се грижи за неговата сждба и за щастието му.

Ето въ какъвъ пжтъ живота ще насочи проблемитъ за отглеждането и възпитанието на децата.

Има още единъ психологически факторъ, който играе голѣма роля при възпитанието на децата. Това е съзнанието ни, че сжществата, които ние създаваме, ще ни преживѣятъ. Въ това съзнание ние чувствуваме своя собственъ бждащъ животъ.

Майката е гениятъ на детето!

Ем. Кантъ.

Детската смъртност

(Споредъ Професоръ Д-ръ С. Ватевъ, (резюме отъ дветъ му сказки държани въ София на 21 и 28.V.1924 г. въ Соф. Университетъ).

Смъртността у децата е за днешното време единъ социаленъ въпросъ. Всички се питаме: защо умиратъ децата и трѣбва ли тѣ да умиратъ?

Като се проучатъ основно причинитѣ за детската смъртностъ, ще могатъ да се взематъ рационални мѣрки за премахването и ограничаването ѝ.

Всеобщата статистика за детската смъртностъ ни дава следнитѣ данни:

На 1000 деца умиратъ:

1) Русия	-----	272
2) България	-----	230
3) Ромжния	-----	218
4) Германия	-----	170
5) Сърбия	-----	149
6) Франция	-----	143
7) Швеция	-----	85
8) Норвегия	-----	76

Значи въ България умиратъ 4 пжти по-вече деца, отъ колкото въ Норвегия, дето споредъ горната статистика, смъртността у децата е най-малка.

И въ Норвегия и въ България майкитѣ сами поддояватъ — сучатъ кърмачета, — но разликата се явява въ умението да се гледа и отхранва новороденото дете.

По възраст, статистиката ни дава данни, споредъ които, смъртността у децата отъ 1—2 год. възраст е по-голъма и се намалява до 15—16 год. възраст. Следъ това започва да се увеличава нормално, съ напредването на годинитѣ.

Незаконороденитѣ деца даватъ по-голъмъ % на смъртностъ, отъ колкото законороденитѣ, защото първитѣ биватъ често пжти изоставени за отглеждане въ ясли и др. институти, дето се лишаватъ отъ естественитѣ майчини грижи.

У насъ на 1,000 *градски* деца умиратъ 231, отъ *селскитѣ* само 222. Причината да мратъ въ града повече кърмачета е главно, дето гражданката започна да не поддоява сама детето си, а прибѣгва до изкуственото кърмене; когато за на-

шата селянка изкуственото кърмене още не е познато. Във Германия е обратно, — тамъ изкуственото кърмене на децата е въведено и въ селата, обаче гражданката може да се ползува отъ поуката на лѣкаритѣ за отхраната на детето, когато селянката не може, затова въ Германия селскитѣ деца даватъ по-голѣмъ $\%$ на смъртностъ, отколкото градскитѣ.

Народността и културата, също така оказватъ влияние върху смъртността на децата. Така напр. на 1000 православни деца умираатъ — 21; мохамедани — 23; евреи — 13 и протестанти — 15.

Значи западноевропейскитѣ народи, у които културата е повече разпространена, — даватъ по-малкъ $\%$ на смъртностъ у децата си.

Времето е друга причина за смъртността. Зиме, когато острия климатъ поражда простуда и лѣте — отъ голѣмитѣ горещини, кърмачетата мратъ най-много.

Жилищнитѣ условия въ семейството сж една причина за детската смъртностъ. При сегашната жилищна криза на сгъстено живуване, епидемиитѣ лесно се разпространяватъ. Явява се рахитизмъ, туберкулоза и др. болести, които причиняватъ голѣма смъртностъ.

Разнитѣ болести даватъ различенъ $\%$ на смъртностъ у децата. Тифусътъ, вариолата, и дифтерита даватъ по-малко смъртни случаи, когато коклюша и морбили — даватъ повече и то, когато кърмачетата не сж отхранвани и отглеждани добре.

Изобщо могатъ да се наведатъ следнитѣ главни *причини* за детската смъртностъ:

1) *Прекомерната и прекосилна* раждаемостъ, която дава слаби и неджгави деца и прави майкитѣ неспособни и физически неиздържливи.

2) *Климатическиятъ условия и годишнитѣ времена*, къмъ които кърмачетата трѣбва да се нагаждатъ. За тази целъ, още отъ ранна възраст е необходимо да се каляватъ децата къмъ промѣнливитѣ климат. условия.

3) *Нехигиеничнитѣ жилища*, липса на достатъчно въздухъ и сѣтлина, подпомагатъ за разпространяването на болеститѣ у децата и създаватъ добра почва за епидемиитѣ.

4) *Жената — майка*, като работничка и чиновничка. Трѣбва да се направи безвреденъ женския трудъ въ канцеларията и фабрикитѣ. Особено зле е поставена нашата селянка, която работи усилено въ семейството, като домакиня; помага на мъжа си въ полската работа, ражда и отхранва децата си и при това винаги сама! Гражданката може да се ползува отъ лѣкарска помощъ, а селянката нѣма тази възможностъ, а е изложена на опасностъ отъ *бабитѣ—акушорки*. Затова кърмачетата въ село мратъ повече, отколкото въ града.

5) Липса на просвѣта за младитѣ майки, които иматъ голѣма нужда отъ съвѣти и опжтвания, какъ да се отглеждатъ кърмачетата, за да не мратъ преждевременно.

6) Най-после идатъ и съвременнитѣ икономически условия, като причина за да се увеличава детската стъртностъ.

Проф. Д-ръ С. Ватевъ препоръчва като сигурни и рационални следнитѣ мѣрки и средства за ограничаване и намаляване процента на детската смъртностъ:

1) Да се създаде специално законодателство за борба съ детската смъртностъ, както е сторено отдавна въ Германия и Унгария.

2) Да се създадатъ повече *детски ясли*, приюти и др. институти, дето кърмачетата и децата до 2 — 3 год. възраст ще могатъ да се отглеждатъ правилно и да се спасяватъ отъ преждевремена смъртъ.

3) Частната инициатива и благотворителността да бжде правилно организирана и подпомогната отъ държавата чрезъ парични средства. За тази цель въ окръжнитѣ и общински бюджети трѣбва да се предвиждатъ ежегодно нуждитѣ кредити.

Да се допълнятъ и засилятъ законоположенията по *социалното законодателство*, въ смисълъ — да се обезпечи живота на майката-работничка. Нощния трудъ на жената и децата да се премахне.

5) Да се усили и организира здравословната и хигиенна просвѣта за народа, а особено за жената. Въ девическитѣ училища да се даватъ на учащитѣ се нуждитѣ солидни познания по хигиената и отглеждането на децата. Да се възтаноу института за училищнитѣ лѣкари и да се разшири самата служба.

5) Да се създадатъ *специални училища* за младитѣ майки, дето подъ ржководството на специалисти лѣкари и подготвени сестри, да се организира даването на съвети и опжтвания на нашитѣ майки.

Въ заключение на своитѣ две сказки, г. Проф. Д. Ватевъ съобщи на своитѣ слушатели, че по инициативата на д-вото „Червенъ кръстъ“, въ София е уредена I-та съвещателна станция при I-та град. лечебница. Тамъ се намира винаги лѣкарь и сестра, специализирала въ Англия, които ще бждатъ въ услуга и помощъ на младитѣ майки.

Тази служба е въ начаото на своята организация. Тя постепенно ще се развие, докато се създаде едно специално училище за майкитѣ въ София.

Отъ страна на сп. „*Родителска грижа*“, ние поздравяваме ув. г. Проф. Д. Ватевъ, който се е поставилъ на чело на тази благородна и ползотворна общ. дейностъ, за да се организира и у насъ борбата съ смъртността у децата.

Отъ сърдце пожелаваме успѣхъ въ тази областъ и приканваме всички лѣкари и общ. дѣйци да окажатъ своята помощъ и активно съдействие за постигането на желанитѣ резултати.

Ив. Вазовъ — за нравственитѣ заложби у детето.

Напраздно ще търсимъ въ нашата родна литература сюжети, въ които съ единъ дълбокъ психологически анализъ да се вниква въ душата на героитѣ и да се дава характеристика на нашия, чисто-български характеръ. Първиятъ сполучливъ опитъ е направилъ покойния Ал. Константиновъ съ „Бай Ганю“, но това е типичния възмжжалъ вече българинъ, въ душата на когото е присадена криворазбраната европейска култура. А насъ тукъ интересува повече *детето, българското* дете.

За „Маминото детенце“ на Люб. Каравеловъ, ще имаме случая въ друга статия да беседваме съ нашитѣ читатели. Сега искаме да кажемъ нѣколко думи само за Ив. Вазовъ, какъ той схваща проблемата за нравствения животъ на детето и за неговото нравствено развитие.

Преди всичко, нека да споменемъ, че науката за възпитанието до сега още се старае, чрезъ психологическитѣ изучвания и изследвания на *детската душа*, да разясни трудния въпросъ за *добритѣ* и *лошитѣ* заложби въ детската природа. За тая целъ, ние виждаме, че добритѣ психолози и педагози често се обръщатъ за материалъ въ произведенията на народнитѣ писатели и поети, — и обратно — писателитѣ търсятъ основни познания въ психологическитѣ и етически проблеми и чрезъ перото си изказватъ своитѣ възгледи по тѣхъ.

На така поставения въпросъ, Психологията и Педагогиката сж се приближили до сега, до следнитѣ два отговора: 1) детската природа по своето сжщество е неопределена, безразлична, ни добра, ни лоша; тя е съвършено еднаква у всички деца; всичкитѣ различия забелезани у хората, се произвеждатъ чрезъ опита; 2) детската природа е определена още отъ първия день на раждането на детето, но тази определеностъ може да бжде разбрана различно: а) като наличностъ на качествено определени вродени способности и идеи, б) като духовно съвършенство и красота на децата и в) като несъвършенство и даже разваленостъ на детската природа. Съответно на тия отговори се казва, че има четири теории на детската природа: 1) теория на безразличието, 2) теория на вроденитѣ способности и идеи, 3) теория за съвършенството и 4) теория за несъвършенството.

Иванъ Вазовъ, който е добъръ познавачъ и тълкувателъ на българската народна душа е също и сърцеведецъ на детската природа.

Неговитѣ етически възгледи и идеи сж проникнали въ всѣки разказъ, романъ и въ всѣки стихъ. Той е преди всичко високъ моралистъ и психологъ.

За да ни стане ясно, какви сж Вазовитѣ схващания за *нравственитѣ зложби у детето*, ние ще трѣбва да цитираме хубавото и съдържателното му стихотворение, подъ надсловъ: *Пребитото псе*.

Поетътъ ни рисува следната трогателна картина:

На улицата, както обикновенно е у насъ, деца замѣрватъ едно кученце съ камъни. Кученцето, едва си издига крачето, съ мжка и съ ревъ, като че ли се моли на небето за помощъ! Децата го провалятъ съ камъни по главата и нещастното животно се хвърга въ реката, за да се спаси — но потока го завлича полумъртво.

Присѣтствувалия на тази жална сцена поетъ, се замисля дълбоко надъ нѣколко основни въпроса, между които на първо мѣсто е етическия въпросъ: *защо детето е така зло и жестоко и кой го е направилъ да бѣде то такава?*

Въ стихотворението Вазовъ казва:

Детето е, о Боже
Душа незлобна йощъ,
И то е ангелъ тоже —
Но, кой успѣ да вложи
За злото, въ него мощъ?

Кой тазъ невинна младость
Способна я стори
Въ плачътъ да чува радость
Въ кръвта да сѣща радость
Да пѣй и да мори?

Законъ на естеството
Фаталенъ — лютъ законъ!
Зародишътъ на злото
Е туренъ подъ челото,
Като единъ нагонъ.

Отъ първата минута,
При първитѣ зари,
Душата въ мрака лута,
И злоба, малка, люта,
За жертви вечъ гори.

При първа още крачка,
Детето — ангелъ благъ
За радостъ — за играчка,
Мравунчицата мачка
Съ мъничкия си кракъ;

Ил' бедната мушица
На пламъка я тлей,
Ил' божията птица
Съ безгрѣшна си ржчица
Я дави и се смей!

Кой даде му тазъ жажда
За злото въ свѣта,
Та йощъ кога се ражда
Веселие угажда
Че другитѣ ще мратъ?

Отъ де въ себе си има
Тозъ мрачния залогъ?
Отъ де примери има?
Какъ може херувима
Да бжде тъй жестокъ?

Но мъдростъта нѣмѣе
Предъ тозъ въпросъ проклетъ
И разумътъ не смѣе
Тъмната да развѣе
И нѣмамъ азъ отъветъ. (К. Р.)

Развяската на тази трогателна картина се състои въ проявеното милосърдие отъ страна на поета — авторъ. Той извлича кученцето отъ водата, полага го на зелената трева и присѣтствава на неговата трагична смъртъ, *причинена отъ децата!* И тъй, Вазовъ признава, че *зародиша на злото*, като едно вродено предразположение, като единъ нагонъ, е *заложенъ* въ детската природа.

По нататъкъ, той приема още, че детето е *ангелъ благъ*, даже и херувимъ, но самъ не знае, защо тогава то върши лоши дѣла? То съ радостъ тъпче мравката, одушава птичката и убива животнитѣ, — кой му е вложилъ тази жажда за злото въ свѣта?

На пръвъ погледъ бихме помислили, че Вазовъ ще бжде на страната на ония психолози и педагози, които казватъ,

че детето е малко животно, че съ постепенното възпитание то се дресира, облагородява се неговата природа и се възпитава. Такова заключение, обаче, ние не можемъ да приемемъ за Вазова, който говори въ дадения случай за нашето българското дете. Примерътъ му е единъ отъ многото такива примери отъ уличния животъ на нашитѣ деца, които растатъ безъ надзоръ, безъ опжтване и безъ систематично възпитание отъ страна на своитѣ родители. Това иска да ни каже нашия народенъ поетъ:

Родители, бащи и майки, погледнете си децата, какъ ставатъ жертва на злото; какъ се поглъщатъ отъ улицата и отъ лошата среда, — какъ се развалятъ!

Тѣхнитѣ родители могатъ да сж най-добри и най-възпитани, но като изоставатъ децата си безъ контролъ — ще ги видятъ да се поглъщатъ отъ лошата среда.

Това иска Ив. Вазовъ да ни каже чрезъ стихотворението си „Пребитото псе“.

На нашитѣ родители, майки и бащи, предоставяме, да се позамислятъ и вдълбочатъ повече върху този важенъ въпросъ.

У. Друмондъ.

Какъ да изучаваме децата

За да можемъ правилно да постъпваме при възпитанието на децата, безспорно е, че трѣбва да познаваме добре тѣхната природа. За тази цель, препоръчватъ се на родителитѣ да наблюдаватъ и изучаватъ още отъ най-ранна възраст своитѣ деца.

За доброто изучаване на детската природа сж изработени много методи отъ бележити педагози и психолози, между имената на които личатъ: Preyer, Sully, Miss Schinn M. W. S. Hallie, Holman и др.

Въ настоящата статия, ние ще дадемъ на нашитѣ читатели кратки опжтвания, по които тѣ сами ще могатъ да правятъ наблюдения и изследвания на своитѣ деца.

Едно отъ главнитѣ правила, което трѣбва да се пази винаги е, да се записва всѣка случка, всѣки фактъ отъ живота на малкото дете, които иматъ значение за неговитѣ бждащи душевни способности, за тѣхното правилно развитие и възпитание.

Материалитѣ трѣбва да се събиратъ отъ непосредствено лично наблюдение, а не отъ втори и трети лица, или отъ фантастични разкази за детски постѣпки.

Бележитѣ отъ наблюденията се вписватъ въ особена тетрадка, която можемъ да наречемъ *Дневникъ*, понеже въ него ще се отбелезватъ всички прояви, които сж забележавани презъ време на дневното наблюдение и изследване на детето. Най-напредъ ще се отбелезватъ физическитѣ движения, после проявитѣ на външнитѣ сѣтивни органи, а следъ това ще се отбелезватъ ония факти, които се отнасятъ до душевното развитие на детето.

Бележитѣ въ дневника трѣбва да съдържатъ следнитѣ материали.

Предварителни сведения. А. Националностъ, физическо развитие, темпераментъ, здраве и продължителностъ на живота, занятие и образование, което иматъ родителитѣ на детето, а сжщо и други негови близки роднини.

В. Околна среда. Мѣсто и време на раждането, описание на града и страната, домашната обстановка и социалната среда.

I

Физическо развитие

Измѣрвания: тежина, височина, обемъ и време за поникване на жбитѣ.

Движения. Подробно описание и класификация на движенията.

Прайеръ класифицира движенията по следния начинъ:

2) *Рефлективни движения*. Тѣ сж единъ видъ периферни усѣщания, като напр., при гълтането, кихането, кашленето, мигането, прозяването и др.

3) *Инстинктивни движения*. Трѣбва да се отбелезва, какъ тия движения се слизатъ съ рефлекторитѣ или съ представленията. Такива сж: сукането, близането и др. Чиститѣ инстинктивни движения приличатъ твърде много на рефлекторнитѣ.

4) *Целесъобразни движения*. Тѣ могатъ да се подраздѣлятъ на подражателни, изразителни и съзнателни. За тоя видъ движения се изисква по-голѣма степенъ на умствено развитие и съзнание.

Трѣбва да се отбелезва времето, когато се появяватъ тия движения.

Американския изследвател на децата *Шинъ*, дава следната таблица за крайните срокове, когато се появяватъ различните инстинктивни движения:

движения	най-ранния срокъ	най-късния срокъ
първия опитъ за задържане на главата	1-вия день — 2 случая	11-та недѣля
свободно повдигане на главата	11-та недѣля	24-та недѣля
първи опитъ за сѣдане	10-та недѣля	18-та недѣля
свободно сѣдане	26-та недѣля	11-я месецъ
усилия за право застояване	18-та недѣля	14-я месецъ
застояване безъ чужда помощъ	40-та недѣля	70-та недѣля
трѣгане — прохождане на детето	19-та недѣля	41-та недѣля
свободно вървене	8-я месецъ	24-я месецъ

Освенъ тия бележки въ дневника за наблюдаването и изучаването на децата трѣбва да се държатъ бележки и за следните видове движения:

а) *ипането*. Рефлексивно похващане съ пръстите. Допиране на разните предмети до устата.

б) Подържане тѣлото на детето въ равновесие: държане на главата, сѣдане, пълзене, скачане и пр.

II

Душевно развитие

с ѣ т и в а

Зрение. Възприемане на свѣтлината. Още въ първите дни следъ раждането, трѣбва да се забележатъ чувствителните движения на детето къмъ свѣтлината.

Фиксиране на предметитъ съ очитъ. Отбелезва се какъ и кога детето започва да отправя и съсредоточава погледитъ

си къмъ предметитѣ, които го обкржжаватъ. То фиксира погледа си и го задържа за по-дълго време къмъ ония предмети, които го привличатъ и които възбуждатъ по голѣмъ интересъ у него.

Кога детето започва да следи движението на предметитѣ? Така напр., интересно и важно е, да се знае, кога детето започва да следи движението на свѣщъта въ тъмната стая?

Узнаване на формитѣ. Кога детето почва да разпознава зрителнитѣ обекти? Кога започва да разпознава лицата на своитѣ близки? Кога започва да разпознава майка си, баща си, сестри, братя и др. Важно е да се схване оня моментъ, когато детето започва да смѣсва плоскостъта на формитѣ съ други измѣрвания. Кога започва да забелезва картинитѣ, които сж окачени по стената и книгитѣ.

Цвѣтоветѣ. Въ течение на първитѣ недѣли следъ раждането, детето започва да разпознава цвѣтоветѣ. То спира своя погледъ само върху тия цвѣтни предмети, които му правятъ впечатление и отъ които изпитва особено удоволствие. Американския проф. Барисъ препоръчва да се показватъ на детето подредъ предмети съ разни отличителни цвѣтове и да се отбелезва, кои отъ цвѣтовете привличатъ детето и кои не му се харесватъ.

Пипането и движението. Приблежаватъ се до детето разни предмети и се внимава, къмъ кои ще посегне и ще иска да ги хване. Отбелезва се времето, когато детето ще посегне да хваща предметитѣ.

Слухътъ. Възприемане на звуковетѣ. Още отъ първия день трѣбва да се наблюдава, какво впечатление правятъ на детето слабитѣ и какво — силнитѣ звукове, опититѣ могатъ да се правятъ съ свирка или звонецъ.

Музиката. Интересно е да се направятъ опити съ децата, за да се узнае напр., кога тѣ започватъ да изпитватъ удоволствие или наслада, когато имъ се свири на пиано, на цигулка или на други инструментъ.

Кога започва да подражава на звуковетѣ и тоноветѣ и кога започва да пѣе.

По-късно, важно е да се отбележи времето, когато детето започва да запомня стихове и мелодии и да ги възпроизвежда самостоятелно.

Пипането. Важно е да се знае, кога и какъ детето започва да реагира срещу студа и топлината. За тази цель могатъ да се направятъ опити, които ще дадатъ богатъ материалъ.

Вкусътъ. Кога се появява у детето вкусътъ? Опити могатъ да се направятъ много лесно. Натопява се прѣста въ сладка, кисела, или солена вода и се дава на детето да близва този прѣстъ. Ако вкусътъ на водата е приятенъ на де-

тето, то ще смучи пръста, ако не е приятенъ, то ще си за-твори устата веднага.

Миризмѣ. И за изпитването на това усѣщане, могат да се направятъ опити съ децата по сжщия начинъ, обаче трѣбва да се избегватъ силно възбудителнитѣ и остритѣ миризми.

Материалитѣ, които могат да се събератъ чрезъ тия изследвания могат да се записватъ редовно въ „дневника на майката“ По тѣхъ още мъчно могат да се правятъ положителни заключения, нужно е, обаче оня, който ще събира тия материали, едновременно да се занимава съ изучаването на детската психология и педогогията, отъ дете ще може да почерпи и необходимитѣ опжтвания и теоритически познания, безъ каквито ползата би била твърде малка отъ „дневника“.

Прев. отъ английски В. Д.

Свободното възпитание.

(мнение)

Главнитѣ принципи, върху които почива, така наречената нова и съвременна система на свободното възпитание сж следнитѣ:

1) Училището трѣбва да бжде свободно, т. е. независимо отъ влиянието на държавата и обществото;

2) Родителитѣ, педагозитѣ и учащитѣ се, сж равноправни членове въ училището, като взематъ активно участие въ вътрешната му организация;

3) Личността на детето трѣбва да се развива свършено свободно, безъ формализмъ и регламентация. Училището трѣбва да носи характеръ на семейство; безъ принуждения и безъ дисциплина. Учителитѣ не трѣбва да влияятъ върху изработване възгледи у децата. Тѣ могат да прѣподаватъ само това, което децата желаятъ. Тѣхния нравственъ мирогледъ ще се създава само отъ знанията, които ще получатъ по този начинъ.

4) У децата, въ училището трѣбва предимно да се развива самообучението и самовъзпитанието;

5) Училището не трѣбва да дава знанията на децата готови, тѣ трѣбва да ги търсятъ сами, да ги откриватъ и възприематъ по собственъ пжтъ на опита и наблюдението;

6) Училището не трѣбва да има за цель само образованието, не трѣбва да се стреми за развитието на ума само, — но да развива чувствата и да възпитава волята у децата;

7) Училището трѣбва да обръща особено внимание върху физическото и естетическото възпитание на децата.

Тия сж, въ общи чѣрти главнитѣ идеи на свободното възпитание. Както виждаме въ тѣхъ се съдържатъ много възприемливи и хубави положения, които заслужаватъ вниманието на всѣки добъръ учителъ и възпитателъ. За нѣкои отъ тия основни принципи ще изкажемъ тукъ мнението си.

Правъ е възгледа, че съвременото училище служи твърде много на политическитѣ задачи и стремежи на държавата и обществото, които чрезъ специални закони и наредби му даватъ понѣкога чисто политическа окраса. Обучението и възпитанието почиватъ върху основитѣ на Психологията и Педагогиката, а държавата и обществото не държатъ смѣтка за исканията на тия науки, като често пѣти ги използватъ за прокарването на известни тенденции, които спѣватъ правилния развой на учебно-възпитателното дѣло.

Ние напълно можемъ днесъ да възприемемъ искането на свободното възпитание, че училището трѣбва да се грижи не само за развитието на ума, но и за правилното възпитание на чувствата и волята у детето. Вѣрно е, че днешното училище прекомѣрно е засилило материалната страна на обучението, като на формалната не се обръща нужното внимание. Децата излизатъ отъ училището съ много познания, но тѣ не могатъ да имъ улеснятъ предстоящитѣ задачи въ живота. За свършившитѣ средно и висше училище е потребенъ *мирогледъ*, който днешното наше училище не може да даде.

Училището и семейството трѣбва да се разбиратъ по всички въпроси, които засѣгатъ обучението и възпитанието. Родителитѣ и учителитѣ ще могатъ взаимно да си подпомагатъ въ работата си. Но, затова пѣкъ, ние повтаряме, че е нужно родителитѣ да се подготвятъ за тази трудна работа.

Друга лоша страна на днешното училище е, че въ него детето не може да развива напълно своитѣ индивидуални способности. Новото възпитание е до голѣма степенъ и възпитание обществено-социално, но това дава голѣма свобода на личността. Само при такава свобода могатъ да се появятъ даровити и гениални деца. Бждащата педагогическа система ще има да се занимае по-обстойно съ този труденъ въпросъ за помирението на индивидуалния и социалния принципъ при възпитанието.

За реда и дисциплината въ училището, привърженицитѣ на свободното възпитание малко мислятъ. Досегашната училищна практика говори съ много примери и доказателства, че безъ известенъ редъ и безъ каква да е дисциплина, съвмѣстното обучение и възпитание абсолютно е невъзможно.

Другъ единъ важенъ и същественъ принципъ на свободното възпитание е, че то издигна като факторъ при обуче-

нието и възпитанието *труда*. Това начало напълно се възприе и се полагат голѣми усилия за успѣшното му прилагане. Съ право се говори между всички педагози, че бждащото училище ще бжде *трудова*, но неговитѣ основни положения едва сега започват да се изучават и разработват.

Най-после, казва се, че за да се приложат напълно тия принципи на свободното възпитание, трѣбвало да се измѣни днешния общ. строй. Напротивъ, ние се убеждаваме, че чрезъ постепенното прилагане на тия принципи въ практика, бавно, но сигурно се подготвятъ новитѣ хора, които ще работятъ за създаването на новия по-добъръ и по-щастливъ за човѣка общественъ животъ.

Учитель.

Д-ръ Д. КУРУДЖИЕВЪ

(Специалистъ по детскитѣ болести)

Коклюшътъ - магарешката кашлица

(Tussis convulsiva)

Тя е една отъ заразителнитѣ болести, която обхваща дихателнитѣ органи и е характерна съ суха, спазматична кашлица. Била е извѣстна още въ XV в., но описанието ѝ се явява чакъ въ XVIII в. отъ Alberti, Brandel и др. Въ последния векъ е била вече подробно изучена отъ Froussceau и др.

Болестъта се предава направо отъ дихателнитѣ отдѣляния, хрипки, слюнцитѣ отъ устата, носа, които съдържатъ специалната зараза. Има случаи, когато заразяването се явява следъ половинъ часъ отъ допирането съ болния, даже и за нѣколко минути; има случаи, когато заразата се явява следъ нѣколко седмици, между деца, които сж живѣли наедно, — така разпространението на заразата става различно и възприемчивостъта на разнитѣ организми е различна, било поради виrolентностъта на микроба или на средата, дето се явява болестъта.

Предаването става чрезъ предмети (играчки и дрехи) зацапани отъ болното отъ коклюшъ, било чрезъ лице, което е било въ контактъ съ инфектираното дете. Въ кой периодъ на болестъта заразата е опасна и колко време трѣбва да бжде изолирано детето? Допуща се, че болестъта е най-заразителна въ време на сухата кашлица, а къмъ края тя се предава по наредко. Споредъ H. Roger, Weill и др., най-заразителна е болестъта въ началото, защото деца, въ пълно развитие на болестъта или къмъ края, поставени между други здрави деца, заразяването става доста бавно.

Тръбва да се знае въобще, че болестта е най-заразителна въ началото по-малко къмъ края на сухата кашлица, а най-слабо — къмъ края. Но догдето има кашлица съ хрочки, може да се каже, че е заразителна.

Коклюшът е болест на децата, рядко — у възрастните, почти никога у старите. Въ първите 3 месеца у кърмачетата, магар. кашлица се среща на рядко, но най-често се среща отъ 2 до 5 год., за да не може у по-големи деца на 5 до 8 год., а рядко — отъ 10 год. нагоре. Това се обяснява, защото кърмачетата сж повече отдѣлни отъ другите по-големи деца и сж съ майките си. Полътъ и състоянието на индивида нѣматъ значение за заразяването. Болестта се среща въ всичките страни; климата и год. времена не указватъ влияние. Презъ XVIII в. болестта се е появявала епидемически. Днесъ тя се явява като епидемия само въ голѣмитъ градове, дето продължава съ месеци. Обикновено се появява въ време на Morbilli — на епидемия. Тя се явява повече между бедната класа, защото тука заразяването и разпространението става най-лесно.

Известни сж цѣли епидемии отъ магар. кашлица, както е било въ 17 в. въ Швеция, когато е имало 40,000 умрѣли въ продължение на 15 месеца.

Причинителя на тази болестъ изглежда да е микробъ, който още не е известенъ. Разни автори сж открили въ хрочките разни микроби, гъбички и други подобни. Така напр. Poulet (1867 г.) — *bacterium termo*; *Protozoaire cilié*; на Deichler, *Diplocoque* на Ritter; *Bacill* на Eppendorf и Krause (1901 г.); *Coccobacille auréolé* на Cavass (1904 г.), но никой отъ тѣзи микроби не е специфиченъ за кашлицата. Тѣ се срещатъ въ хрочките, но не сж могли да предизвикатъ подобна кашлица. Тази болестъ има следните главни признаци.

Инкубациония периодъ започва отъ момента на заразяването до явяването първите признаци на болестта, — то е средно една седмица, но може да се намали на 2—3 дена или пъкъ да се продължи до 10—12 дена. Затова деца подозрени отъ коклюшъ трѣбва да се изолиратъ за 15 дни. Има катарален периодъ, който се характеризира съ слаба хрема, лекъ катаръ на гърлото и трахеята. Детето започва да кашли сухо, като се зачестява; явява се кихавица; течение на сълзи и зачервяване на очите; започва вече лекъ бронхитъ. Следните дни кашлицата се усилва, детето е неспокойно, особено презъ нощта се явява неразположение; губене на апетита за ядене; явява се температура до 38—38.5°. Така че първите 7—8 дни имаме работа съ явление на една настинка.

Кашлицата става по-честа, спазматична, явява се нѣколко пжти презъ дена и нощта; лицето посинява, явява се задушаване, края на тази криза обикновено свършва съ повръщане. Презъ време на кашленето, при силата да се искаратъ хрочки,

явява се силно вдишане, звучащо, но което още е леко и късо, за да се засили въ следующите дни. Този катарален период може да продължи 5 до 35 дни, но най-често — 10—15 дни; той е по-къс, ако детето е по-малко.

Следъ този периодъ иде периода на сухата кашлица. Тази кашлица дохожда само, ако се предизвика изкуствено, или пъкъ се съпровожда съ предни явления. Ако детето е кърмаче, то става възбудено, неспокойно и започва да плаче; диша по-бърже и повърхностно и следъ нѣколко секунди закашлюването дохожда.

Въ по-възрастните деца, м. кашлица се явява внезапно, най-главно при игра и веселостъ. Детето усѣща една отпадналостъ, която предизвестява, че кашлицата иде, затова то взема мѣрки, като спира да играе, задържа дишането, но следъ 2—3 минути то отстъпва на кашлицата. По голѣмите деца се оплакватъ отъ болки въ предгръдната областъ, но съ шипение на ларинкса се явява и кашлицата.

Кашлицата започва съ редъ шумни издишания, които се последватъ едно следъ друго безъ болния да си почине, тя става все по-къса и по-бърза. При тези къси издишания последва едно шумно звучащо вдишане; това продължава до нѣколко секунди. Въ това време пулса е ускоренъ: въ белите дробове се явяватъ изобилни хрипове, които следъ акцеса се изгубватъ. При свършека на кашлицата (акцеса), болното дете изхрочва едни хрочки, които сж твърде характерни за коклюша. Тѣзи материи сж твърде изобилни, лигави, мехурчести, лепкави, и точести, които много се отдѣлятъ, по нѣкога прозрачни и белезникави, редко сж мжтни и синкави.

Често се среща повръщане на стомашна материя, смѣсена съ хрочките, следъ като всичките бронхитни материи сж изхвърлени, чакъ тогава кашлицата е свършена: настѣпва спокойствие, детето се усѣща доста облекчено, ако кашлицата е била силна, то ще се усѣща още доста уморено и задушено. Продължителността на кашлицата е отъ нѣколко секунди до 3—4 минути. Броя на закашлюванията (quintes) е различенъ презъ периода на болестъта; по-често е презъ нощта и се увеличава презъ четвъртата или петата седмица. Може да се срещне закашлюване до 20—30 презъ дена, но при тежките случаи тѣ стигатъ до 50—80 и повече. Закашлюването става отъ нѣкои външни причини, едно раздвижване, бързо променение на положението на детето, при гълтането, при претрупването на стомаха, на вълнението, разсърдването на детето и др. Въ интервала на закашлюването, дишането е почти нормално. Настѣпва третия периодъ, който е мжчно да се разграничи, но има и намаление на всички голѣми явления. Спазматичната кашлица се губи, но остава единъ лекъ бронхиаленъ катаръ, който много прилича, както при острия бронхитъ.

Усложненията, които могат да явяват отъ коклюша сж: а) механически, б) нервни и в) инфекциозни. Механически сж: улсерация на езичето на езика, повръщането, кръвоизлиянието причинено отъ силното кръвно налягане, било отъ носа, венцитѣ конективета. Може да се яви кръвоизлияние отъ бѣлитѣ дробове въ мозъка или менингитѣ; пукване тъпанчето на ухото: отиване по голѣма нужда; излизане задното чърво, а среща се и изкилване. Нервнитѣ усложнения сж спазматични ларенгити, често и еплетични припадъци. Инфекциозни усложнения сж: остра диария, остъръ нефритъ, Morbilli, difterita. Усложнения въ бѣлитѣ дробове: бронхитъ и пневмония, бронхопневмония.

Лѣкуване. Като епидемическа и заразителна болестъ, коклюшътъ — маг. кашлица трѣбва да се постави на равно съ Morbilli, Variola и др. Преди всичко, трѣбва да се предотврати заразяването и после да се внимава въ усложненията, ако вече болестъта е декларирана. Има главно три рационални средства за лѣкуването на коклюша: а) профилактиката, т. е. да се избегне заразяването, б) да се предотвратятъ усложненията, особено тѣзи на дихателнитѣ органи и в) да се намалятъ по-възможностъ по-нататъшнитѣ заразявания.

Коклюшътъ се разпространява направо чрезъ допирането, затова се налага пълно изолиране на болното, до като има кашлица съ храчки, т. е., при първия и втория периодъ. За нещасте, това е мъчно да се долови, защото първия периодъ се смѣсва съ обикновенитѣ бронх. заболѣвания, а единъ пжтъ декларирана болѣстъта, изолацията ще се наложи и на тѣзи, които сж били въ контактъ съ болнитѣ.

Между семействата изолацията е мъчно приложима, защото братчета и сестричета заедно вече тѣ сж се заразили още въ първия катараленъ периодъ. Ако детето е кърмаче, то трѣбва строго да се изолира, защото въ него болестъта се развива по-тежко.

Въ училището ще се изолиратъ не само болнитѣ отъ маг. кашлица, но и тѣзи, които сж подозрителни. Въ болницата, всички подозрени трѣбва да се отделятъ въ боксове или — отделни павилиони. Единъ деклариранъ случай налага една изолация на цялото жилище отъ 15 дни.

Трѣбва внимателно да се избѣгва непосредственото заразяване, а именно — лица които сж се грижили за такива болни, трѣбва да променятъ горното си облекло и да измиватъ ржцетѣ си, преди да се доближатъ до друго дете. Храчкитѣ трѣбва да се събиратъ въ специаленъ анти-септиченъ сждъ — съ разтворъ 10 %. дрехитѣ и всичкитѣ предмети, които сж били въ контактъ съ болното трѣбва да се дезинфекциратъ, а следъ оздравяването се прави пълна дезинфекция на леглото и стаята на болното, още повече, че

тази болест е вече зачислена между заразителните и се налагат всички предпазителни мѣрки.

Катаралния периодъ изисква лѣкуване подобно на настинка: топълъ чай, синапизми, катаплази на сърдцето, инфузи, експектарати и пр. Втория периодъ е най-мѣчния за лѣкаря и детето. Най-важни сж хигиеничните наставления. Болното има нужда отъ чистъ въздухъ; широка и проветлива стая съ t-a 17—18°. Ако времето позволява прозорците да сж отворени. Топло облекло.

Належаще е детето да почива, защото ходенето и движението увеличава и влошава кашлицата. Храненето на такива болни е много важно, дето повръщането е много често. Кърмачетата се доятъ презъ 2—3 часа, предпочита се следъ закашлюванията. По-голѣмитѣ деца се хранятъ съ: яйца, каши, кълцано месо, мозъкъ, кремове и др. често, но помалко да се хранятъ. Следъ всѣко подхранване, детето да бжде неподвижно и мълчаливо. Презъ време на закашлюването, поставя се седнало, като се подпира главата съ ржка наведено напредъ. У кърмачетата, необходимо следъ акцеса да се искарать съ прѣстъ отъ устата му всички секрети и следъ това да се нахрани. Специфично лѣкуване на коклюша не е намерено и до днесъ. Употрѣбвани сж разни сериуми, ваксини и пр., но безъ резултати. Има много лѣкарства, които се употребяватъ въ случая, нѣкои отъ тѣхъ сж добри, а други сж неефикасни. Противомикробни лѣкарства, за да унищожатъ тѣхното размножаване въ дихателните органи, не сж намерени. Терпентина, иедофия, катрана, кведзота, кислородната вода, озона и пр. се употрѣбяватъ ефикасно. Употрѣбява се повече смотаматично лѣкуване съ беладона, антиперина, врамоформа и др. Тежко болното отъ маг. кашлица изисква специално лѣкуване. Презъ време на t-a да се постави на легло, да се дава хининъ въ по-голѣма доза и по-дълго време. Синапизми и омекчающи сиропи противъ кашлицата. При по-тежки случаи да се правятъ бани отъ 34—35° въ продължение на 10—15 м. и да се повтарятъ всѣки 4—5 часа. Мокри обвивки на цѣлото тѣло, сжщо така въ време на закашлюването да се употрѣбяватъ антиспазматичните прапарати.

Въ заключение, ще трѣбва да допълнимъ, че коклюша представлява доста голѣма опасностъ за увеличаване на смъртността у децата. За градоветѣ, опасността е по-малка, защото има лѣкарь, който ще се притече на помощъ и ще изпълни своя дългъ. За селата, обаче, дето нѣма нито лѣкарь, нито фелдшеръ, дългъ се налага на народния учителъ да се притече на помощъ. Щомъ учителя се убеди, че има деца заразени отъ коклюшъ, споредъ описанието и признаците на болестта, които дадохме по-горе, — той трѣбва веднага да отстрани и изолира болното за 15 дни. Веднага да донесе съ

оф. писмо до знанието на околийския или окр. лѣкаръ и до блиския участъковъ фелдшеръ.

До като се явятъ санитарнитѣ органи на помощъ, учителя трѣбва да използва по-възможностъ, всички рационални средства и мѣрки, които вече изложихме, за да не вземе болестъта епидемически характеръ и да се даватъ на праздни жертви между децата.

Проф. В. Сафиоти

Възпитателната система на М. Монтесори

Въ областъта на възпитателното дѣло, въ последнитѣ години, се говори и пише твърде много за новата възпитателна система на италианката М. Монтесори, която отъ десетки години работи върху първоначалното обучение и възпитание на децата.

Тя написана книга „Домъ на детето“, която се преведе на всички европейски езици. По нейната система започнаха да се преорганизиратъ и преустройватъ детскитѣ градини — забавачницитѣ.

Споредъ основнитѣ принципи на тази система, предстои да се промѣнятъ и подновятъ всички педагогически методи и планове въ основното и средно образование.

Първия потикъ за работа Монтесори е получила отъ италианския антропологъ проф. *Сержи*, който я подготвилъ да изуча ненормалнитѣ деца, които постѣпватъ въ училището.

Главнитѣ принципи на тази нова възпитателна система се състоятъ въ следното:

1) Общъ медицински надзоръ върху децата. Антропометрически измѣрвания по методитѣ на експерименталната психопаталогия;

2) Хигиениченъ надзоръ върху детето и приучване да се пази тѣлото чисто, ржцетѣ, краката, зѣбитѣ и др.

3) Приучване къмъ добро и прилично държане въ семейството: хранене, обличане и др. привички, които сѣ оснѣва на домашното възпитание.

4) Физическо възпитание и отглеждане на детето: гимнастика, игри и др. забави;

5) Развиване на похватъ и умение въ ржчната работа;

6) Умствено възпитание: развиване сѣтивнитѣ органи, четене, писане и смѣтане;

7) Нравствено възпитание: премахване наградите и наказанията, самоуправление, развиване на социалното и религиозно чувства;

Отъ прилагането на тия педагогически и възпитателни принципи, могат да се добиятъ следните резултати:

1) Отъ ранна възраст децата могат да разпознаватъ геометрическите форми и чрезъ пипане и гледане само могат да определятъ величината и цвѣта на предметите. Строятъ отъ кубчета пирамиди и др. фигури. При едно умело и систематично обучение, децата още до като сж въ домътъ, могат да се научатъ да четатъ, пишатъ и смѣтатъ.

2) У детето започватъ да се проявяватъ признаци на свободни и самостоятелни активни движения. Въ това време започва възпитанието на волята и самовъзпитанието, които въ бъдеще спомагатъ за определяне на характера.

3) Детето може да влага пълно съзнание и разбиране на всичко, което учи, пише и смѣта. То може да води и кореспонденцията на родителите си.

4) Детето на пълно усвоява геометрическите форми и може да рисува по свои мотиви и настроения;

5) Къмъ 7-та год. у детето се развива способностъ да наблюдава природата, да сравнява и да разсждава;

6) Въ този периодъ се развива и вкусътъ къмъ изящното и детето ако се възпитава правилно, може да се подготви къмъ самостоятелна творческа дейностъ;

Практическите резултати отъ досегашната дейностъ на Монтесори сж твърде насърчителни. Децата, които излизатъ отъ нейното училище правятъ силно впечатление съ своята отлична подготовка и се считатъ напълно развити въ физическо, умствено и нравствено отношение.

На мнозина педагози системата на Монтесори се вижда за пресилена. Тъ не могат да се съгласятъ напр., съ преждевременото развитие на детето, което въ последствие би могло да донесе обратни резултати.

Главните преимущества на тази нова учебно-възпитателна система се състоятъ въ това напр., че тя подготвя децата още въ ранната имъ възраст къмъ самостоятелностъ и самостоятелностъ.

М. Монтесори за пръвъ пътъ е направила практически усилия да систематизира и приложи придобивките на експерименталната психология, за да може тя напълно да се положи въ основите на възпитанието и обучението. Опитите, които се правятъ днесъ въ „дома на детето“ отъ Монтесори, напомнятъ много на ония опити, които Песталоци е правилъ въ Станцъ. Освенъ педагогиченъ, тия опити иматъ и социаленъ характеръ за съвременното културно развитие на човѣчеството.

Най-после, системата на Монтесори е една реакция против устарелите вече форми и принципи въ възпитанието и обучението; тя иска да замѣсти досегашната рутина въ училището съ нѣщо ново. Но, какъ бавно и какъ мъчно се изработватъ новите принципи въ дѣлото на възпитанието и какви жертви трѣбва да се направятъ за тяхното прокарване на практика!

Прев. отъ итал. Д. М.

Задачите на българската младежъ

На тази тема, въ нашата книжнина много рѣдко се пише. Само когато народа ни сполети нѣкое нещастие, тогава започваме да говоримъ за интелигенцията и за младежта. Въ сп. „Читалище“, 1921 г. кн. 1 известния нашъ историкъ и педагогъ Н. Станевъ бѣ написалъ хубава и ценна статия върху задачите на българската младежъ, върху която намираме за необходимо да обърнемъ вниманието на нашите читатели.

Свещенъ дългъ е на зрелите хора, на мъдрите дейци да упътватъ и подканятъ младежта къмъ самопознание и трудъ, които водятъ подиръ себе си народното възраждане. Прогресътъ на човѣчеството не върви по права, а по вита въздушна линия. Усилията на всѣко способно поколение внася своя дялъ въ общия напредѣкъ. Младото поколение трѣбва да израстне съ нещо по-вече отъ старото и да внесе нови ценни придобивки въ народната и човѣшка цивилизация. Ние българите, какви длъжности имама днесъ и можемъ ли да посочимъ, да начъртаемъ задачите на тези, които идатъ подиръ насъ? г. Станевъ намира, че задачите, които българския народъ възлага на младежта си, не могатъ да бждатъ извънъ народните копнежи. извънъ народните схващания и надежди, защото младежта произтича отъ недрата на народа, тя е запоена отъ неговото млѣко, наследила е неговите тѣлесни и душевни зачатаци и предразположения и е задишала мѣстния благодателенъ балкански въздухъ.

По-нататкъ г. С. говори за трите бележити епохи въ нашата културна история, въ която сж работили 1) *дейците на възраждането*, 2) *дейците за духовно църковната свобода* и 3) *дейците-революционери*. Всѣко едно отъ тия поколения изпълниха своята задача и завещаха на днешната младежъ да поеме и продължи дѣлото за обединението на българското племе.

Като преки и вътрешни задачи на днешното младо поколение, г. С. се спира на следните: а) социално преустройство за достигане по-голяма правда и справедливост между общест. класи; б) стопанска-икономическа уредба за увеличаване производството и подобрене паричната ценност; в) реформиране на учебно-възпитателната система с цел да се засили покрай умствения труд и физическия, като се въздействува върху младежта, щото тя еднакво да се ползува полезно, както от развит ум, така и от сръчни ръце и 2) съдействие за развитие на родната наука, литература и изкуство.

Навикъ, послушностъ и воля

Нѣма по-свѣто и по-възвишено дѣло отъ възпитанието на детето! Но, въ що се състои науката за възпитанието?

Веднѣжъ чухъ единъ събесѣдникъ да казва на другаритѣ си, за другъ нѣкой човѣкъ:

Този човѣкъ е идеаленъ! Той притежава всички добри достоинства и качества, а нѣма нито единъ недостатѣкъ! Азъ му отговорихъ, че за да имаме добре възпитано дете, трѣбва да се стремимъ именно, щото то да има, колкото е възможно повече достоинства и качества, а по-малко недостатѣци.

Това сж две глазни задачи, които преследва всѣко едно възпитание. Дали техното поставяне бива по-лесно, когато се преследватъ поотделно? Дали ще трѣбва отначало да се изкоренатъ всички недостатѣци, та тогава да се заемемъ съ развиване на добритѣ качества? Не, въ тази работа не може да има два пѣтя, — има само единъ пѣтъ — *борба съ недостатѣците*, които въ едно и сѣщо време се замѣняватъ съ добри качества и навици.

Но, какви сж добритѣ качества? Тѣ сж толкова различни и толкова много, че едва ли бихие могли да ги изброимъ.

Когато бѣхъ дете, чувахъ често отъ майка си да ми казва: „Бжди трудолюбивъ! Който не обича да се труди, той ще обича да краде“...

Когато бѣхъ двадесетъ годишенъ, единъ приятель ми казваше: „На васъ сж поверени деца да ги възпитавате, гледайте главно да постигнете единствената целъ — да ги направите добри!“

По-късно, другъ единъ мой приятель ми бѣше казалъ: „Азъ въ моето детинство съмъ страдалъ най-много отъ това, дето по-възрастнитѣ отъ мене никога не бѣха безпристрастни и справедливи къмъ мене, — затова моя заветъ ще бже: *Възпитавайте люде справедливи!*“

Другъ пжтъ срещамъ на улицата единъ почтенъ гражданинъ, на доста напреднала възраст. Съ него заговорихме по въпроса за възпитанието на децата, той ми каза между другото и тия думи: „Научете детето отъ малко да укротява страстите си. *Научете го да се въздържа отъ всичко!*“

Азъ често пжти съмъ се замислювалъ върху тия четири важни въпроса, — дали тѣ не съдържатъ по една частична целъ или пъкъ, въ тѣхъ ние трѣбва да търсиме общата целъ на възпитанието?

И действително, — човѣкъ трѣбва да живѣе. А отъ тази нужда се оправдава началото, че за да може да живѣе той трѣбва да работи. Да живѣешъ, безъ да причинявашъ страдание на другитѣ, — на ближнитѣ си, — отъ това начало изхожда и справедливостта въ живота, която трѣбва да бжде одухотворена отъ добродетелта.

Доброта, справедливостъ, любовъ къмъ труда, всички пориви могатъ да се задушаватъ още въ началото на своя зародишъ и да станатъ безполезни за въздържането. Но, когато тѣ се развиватъ систематично чрезъ възпитанието и се съпровождатъ отъ въздържането, — тогава на човѣшката душа се дава нравствено съвършенъ обликъ, пълненъ съ всички възвишени душевни качества и достойнства.

Нека тогава да се съгласимъ, че трѣбва да приемемъ следната целъ на възпитанието, която по-горе определихме: *добри дела и справедливостъ.*

Сега иде редъ да се запитае, чрезъ какви средства ще можемъ да постигнемъ тази целъ на възпитанието?

Веднажъ азъ съгледахъ напреде си едно дете, което се опитваше само да се задържа на краката си и да престѣпва. Азъ си казахъ: ето единъ примеръ, добъръ за поука на възпитателитѣ! Това дете, като се опитва само да провърви, бърже ще закрепне и ще почне да припка, — никой не трѣбва до този моментъ да му предлага своитѣ излишни услуги и помощи. Детето ще провърви самостоятелно и за въ бждаще ще се научи самостоятелно да живѣе, като освѣтлява своя житейски пжтъ съ собствения си разумъ и като се движи и ржководи отъ собствената си воля.

Ето, предъ очитѣ ми друго едно по-възрастно дете. То е разпуснато, всичко си позволява и никой не може да го ограничи въ нищо. Неговитѣ родители трѣбватъ да носятъ голѣма отговорностъ за това му лошо възпитание.

Лошо дете, невъзможно е това дете, си казахъ азъ!

Това дете трѣбваше да знае да се подчинява на волята на своитѣ родители и възпитатели, преди да се научи да дава свобода на своята неубоздана воля! Трѣбва детето преди всичко, да знае да се подчинява!

Малката Павлинка, още две годишна, не слуша опжтванията и съветитѣ на майка си, — но тя не иска да знае за всичко това!

Трѣбва да се каже на майка ѝ: — „Госпожо, това дете трѣбва да го научите да се подчинява на волята на възрастнитѣ и да ги слуша.

Искате ли да приспите днесъ детето си безъ плачъ, — оставете го веднажъ — дважъ само да заспи и то ще се научи безъ плачъ и безъ заплашвания да заспива, когато му се доспива. Значи, пързото важно условие е — то да *навикне*.

И така, като размишлявахъ самъ в рху тия примери отъ различно домашно възпитание, азъ се убедихъ — веднажъ за винаги — че *навикътъ, послушанието и волята*, сж тритѣ най-важни фактори, или най-важнитѣ моменти въ моралния животъ на децата, за които истинскиятъ възпитателъ трѣбва да държи смѣтка. Детето има нужда отъ грижи и подкрепа на неговитѣ родители, но тѣ дали напълно съзнаватъ това! Когато детето започне да се надѣва на помощта на своитѣ родители, тогава има признакъ, че то започва да се само-съзнава и трѣбва съзнателно да се подчинява и да се ржководи отъ опжтванията на своитѣ възпитатели.

Най-после, всѣки баща и всѣка майка ще се запита, дали всичко това е достатъчно, за да станатъ децата добри?

Не, ще имъ отговоримъ ние. Има още едно важно условие, въ което се крие тайната загадка на възпитанието, а то е следното:

За да станатъ децата ни съвършено добри, трѣбва преди всичко ние да бждемъ образецъ на доброта и възпитаностъ; *трѣбва ние да бждемъ добри и възпитани!*

В. Н.

Изъ учебно-възпитателното дѣло у насъ

Полезни ли сж изпититѣ

(едно мнение)

Когато въ класъ учителитѣ преподаватъ методично, тѣ се стремятъ да разработятъ учебния материалъ така, че той всецѣло да бжде усвоенъ отъ учащитѣ се, още презъ време на преподаването. На следния часъ, добрия учителъ ще трѣбва да преизпита, за да провѣри дали преподаденото е усвоено и тогава да пристѣпи къмъ преподаването на новия урокъ.

Ако се води винаги така методично обучението, за ученицитѣ остава съ малко трудъ и занятия въ дома, да следватъ успѣшно и да преминаватъ отъ единъ класъ въ други. Старата система на обучението държи твърде много на изпититѣ, които разпредѣля на срочни, годишни и пр. Въ този

начинъ на провѣряване знаніята, практическата педагогика днесъ се намира въ голѣмо противоречие съ психологията.

Всѣко занятие само за предстоящия изпитъ предполага заучване на материала само за да се помни временно, до като се мине изпита. Такова заучване изтощава паметта у децата. На обикновенъ училищенъ езикъ, твърде основателно такова заучване се нарича — *зубрене*.

Английскиятъ психологъ Уйлямъ Джемсъ, въ своята „Психология“ навежда неуборими доводи, за да докаже, че знанието получено чрезъ зубрене — механическо заучване, се забравя скоро и не остава никаква следа въ паметта на ученика. Днешната нова педагогика усвоява по принципъ тия положения, при все това виждаме, че чрезъ остарялата вече *изпитна система*, това заучване все пакъ се поддържа като *методическо* средство.

Изпититѣ, като дидактическо средство, трѣбва вече да се изхвърлятъ отъ нашата учебна система. Трѣбва да се обърне по-голѣмо внимание на *систематичното повтoreние* на учебния, заученъ вече материалъ и чрезъ обобщението да се постигне *възпитателната* цѣль на обучението.

Изпититѣ сж една екзихуция на детската душа. Отъ тѣхъ се получаватъ отрицателни резултати: нервно душевно разстройство, физическо отслабване и най-после затпяване...

2. Борба противъ детската престѣпность.

Въ София има дружество за борба съ детската престѣпность. То строи при Павлово свой собственъ домъ, дето малкитѣ престѣпници ще се прибератъ, учатъ и възпитаватъ. Нѣма по-хуманно и благородно дѣло отъ това. Но ние бихме желали дейцитѣ въ това дружество да се борятъ и противъ причинитѣ, които създаватъ малкитѣ престѣпници. А тия причини сж много, тѣ преди всичко се създаватъ въ нашитѣ условия, при които живѣятъ дѣцата на бѣднитѣ родители, защото тѣ не могатъ да получатъ никакво възпитание въ семейството; не могатъ да получатъ и нуждното училишно образование и така изхвърлени на улицата ставатъ клиенти на кинематографитѣ, на кръчмитѣ и отъ тамъ до затвора е само една крачка. **Дайте на децата си възпитание, защото възпитаното дете никога нѣма да върши престѣпления!**

Изъ учебно-възпитателното дѣло въ чужбина

1) Какъ американцитѣ възпитаватъ децата си.

а) Майката сама кърми и сама отглежда детето си. Още въ училището детето се запознава съ детската хигиена, която напълно се пази и прилага въ живота. б) Дава се голѣмъ просторъ на личната инициатива и свобода въ работата, както въ семейството, така сжщо въ училището и обществото. в) Още отъ малки децата се приучватъ на ржченъ трудъ, който се насърдава. Малкото момиченце винаги помага на майка си въ домашната работа, а момчето на баща си. г) Първоначалното обучение и възпитание на американскитѣ деца се намира напълно въ ржцетѣ на жената — майка. Въ среднитѣ училища сж учителки и учители, а въ висшитѣ — само учители. д) Въ училищата има голѣма дисциплина, която се основава не толкова на дисциплинарни мѣрки, а — само на самосъзнанието, самоуправлението и самоконтрола между учащитѣ се. 2) Въ училищата се обръща особено внимание върху доброто изучаване на отечествената история и география, следъ които идатъ историята и географията на другитѣ страни. ж) Обучението до 14 год. възраст бива съвмѣстно между момчета и момичета. Сжщо така има съвмѣстно обучение въ среднитѣ и висши училища. 3) религиозно-нравственото възпитание на децата, въ семейството се извършва отъ родителитѣ, а въ училището — отъ специални свещеници. Изобщо взето, трѣбва да се знае, че американското училище е напълно нагледено за днешния животъ и то подготвя младежа така, че той може да бжде напълно самостоятеленъ и да си изкарва прехраната веднага шомъ завърши образованието си.

2) Възпитателно общество въ Англия.

Председателътъ на възпитателното общество въ Лондонъ Валтеръ Чанингъ, въ своя годишенъ отчетъ за 1923 г. е очерталъ така задачитѣ на това общество: а) да работи за сближението между родители и учители, семейство и училище. б) Крайната целъ на училището винаги трѣбва да бжде възпитанието на учащите се. в) Наукитѣ, изкуствата и труда никога не трѣбва да се взематъ като прѣка и крайна цѣль. г) На родителитѣ трѣбва да се даде право и свобода да посещаватъ въ класъ преподаванията; безъ да се мѣсятъ въ работата на учителя и да даватъ оценка. д) Въ общитѣ събрания на обществото могатъ да се разискватъ въпроси, които засѣгатъ отношенията между семейството и училището, дето всѣки родителъ и учителъ свободно може да защитава своитѣ принципиални гледища. Дейността на това общество е много разширена въ цѣла Англия. На това се дължи досегашния голѣмъ успѣхъ на учебно-възпитателното дѣло въ Англия.

Малки съобщения по възпитанието и здравословието на децата

1. Училището и живота.

Римският педагог Сенека е казал: училището е за живота, а не живота за училището. Нашите учители не тръбва да забравят това златно правило. Никога не тръбва да учим децата на онова, въ което ние сами не сме увърени, и да даваме на децата положителни и провърени знания. Всъко придобито знание да бжде съ огледъ къмъ нуждитъ на живота, за който се подготвятъ децата. Ето защо съ право се счита, че следъ литературата и историята, за живота иматъ цена най-много — естественитъ науки и математиката. Чрезъ тяхъ детето се подготвя да разбира природата и да се стреми да прилага придобититъ познания въ практическия животъ. Ако детето живѣе край морето, тръбва да го познава, за да може да си послужи съ неговитъ блага; ако живѣе въ полето — тръбва да знае и него да използва. Градскитъ деца тръбва да познаватъ града, а селскитъ — селото. Нашето училище прави голѣми отклонения отъ тия златни правила, затова виждаме, че децата ни излизатъ отъ училището слабо и недостатъчно подготвени за шуждитъ на нашия животъ.

2. Жилището на детето

Рибата не може да живѣе въ разсвалена вода, както и човѣка — въ нечистъ въздухъ. А децата ни иматъ най-главна нужда отъ добро и здравословно жилище, дето да му се гарантира въздухъ и свѣтлина, безъ които крехкия детски организъмъ не може да се развива, а заболява и мъртвѣе.

Щастливи сж селскитъ деца, че поне презъ лѣтото живѣятъ на чистъ въздухъ и сж изложени на благодатнитъ слънчеви лъчи. А ние живѣемъ често пѣти въ къщи, които сж по-нехигиенични и отъ оборитѣ. А въ градоветъ, смъртността у децата е по-голѣма, защото тамъ има

жилищна криза, има гладъ и мизерия. Въ такива градове епидемическитъ болести завличатъ преждевременно въ гроба много деца. Както напр., сега въ София измиратъ много деца отъ коклюшъ — магарешка кашлица. Единъ американски лѣкаръ е пресмѣталъ, че въ гр. Нью-Йоркъ, отъ 100 деца 40-тъхъ умиратъ отъ нехигиеничността на жилищата, отъ липса на въздухъ и свѣтлина. А за София и др. наши градове нѣмаме статистика и не знаемъ, че жертвитъ не сж по-малко. Родители, поне сега, презъ лѣтото, дайте възможность на децата да използватъ чистия въздухъ и свѣтлината и да събиратъ сили за презъ зимата, за да бждатъ закалени.

3. Сънътъ на детето.

Къмъ половинъ год. възр. децата могатъ нѣколко часа подредъ да не спятъ. Годиначетата презъ по-голѣмата частъ отъ времето си сж въ сънъ. Презъ 2—3 години детето спи денемъ не по-вече отъ 2—3 часа, но вечеръ рано заспива. Значи спи не по-малко отъ половинъ денонощие. Отъ 4—5 год. децата редко спятъ денемъ, а ноще — по 10—11 часа. Къмъ 12 год. тѣ спятъ не повече отъ 8 часа въ денонощие. За да бжде здраво детето, тръбва да се остави да спи колкото иска. Природата е наредила така, че децата се раждатъ съ неразвитъ слухъ, та не се смущаватъ отъ околния шумъ да спятъ дълбоко. Кърмачетата, обаче спятъ неспокойно и не се смущаватъ. За добрия, спокоенъ сънъ на детето влияе кѣпането и храната. Температурата въ стаята сжщо така влияе за неспокойния сънъ на детето. На децата не тръбва да се даватъ никакви изкуствени средства за да се приспнватъ. Навикътъ на нѣкои млади майки да се приспива детето съ цицката или съ биберона, не тръбва да се практикува защото създава неприятни навици и привиква къмъ плачъ и капризи.

Получени въ редакцията книги и списания:

1) УЧЕНИЕ ЗА ЗАСИЛВАНЕ НА ПАМЕТЬТА. Правила и тяхното приложение въ практическия животъ. Отъ проф. Пьолманъ. Прѣв. отъ немски Н. Константиновъ. 1924 год. Търново. Излъзла е пета брошура. Тази книжка може твърде много да подпомогне учащите се за да може паметта имъ да се засили. Въ нея автора дава хубави опжтвания и съвети за ония, които се упражняватъ въ говора и въ ораторството. Тази дарба твърде малко се разработва у нашата младежъ, защото и въ училището не се поощряватъ ония деца, които проявяватъ способностъ да говорятъ.

2) РАНИИ КАМБАНИ. Стихове за деца и младежи, отъ Ст. Чилингировъ. Наградени отъ М-то на Народното Просвѣщение, 1923 год. Книгоиздателство „Акация“ София. Известния нашъ писателъ Ст. Чилингировъ е събралъ и издалъ въ отделна сбирка своите най-хубави стихотворения. Тѣ не се нуждаятъ отъ препорѣжа. Необходимо е, обаче да не се оставатъ децата сами да ги търсятъ и да ги четатъ, а родителите и учителите да имъ ги прочитатъ и да имъ обясняватъ онава, което не могатъ да разбератъ.

3) СЛАВЕЙЧЕ. Детски песни на 1—2 и 3 гласа, за деца отъ основните училища, отъ Ив. И. Бърдаровъ. София. Младия композиторъ е издалъ единъ свой цененъ трудъ, съ което е убогата нашата детска музикална книжнина. Ползуваме се отъ случая тукъ да подчертаемъ факта, че въ нашите основни училища, прогимназии и гимназии, музикалното възпитание е останало доста на заденъ планъ. Малцина сж младите дейци, които усърдно работятъ въ класъ за музикалното развитие и възпитание на нашите деца.

Препорѣчваме хубавия трудъ на г. Бърдаровъ на всички родители и учители, които могатъ да използватъ избраните и сполучливо композираните отъ него детски пѣсни.

4) ХРИСТИЯНКА. Списание за християнското семейство. Год. 1924/II. кн. 1. Единственото популярно списание у насъ, което си е задало за целъ

да разпространява и обяснява християното учение между нашето семейство, като съ това спомага и за религиозно-нравственото възпитание на нашата младежъ.

5) СВОБОДНО ВЪЗПИТАНИЕ. Органъ за педагогическа култура. Редакторъ Д. Т. Кацаровъ. Год. II, кн. 8. София. Въ последната книжка сж дадени хубави статии за Ем. Кантъ и неговите възгледи по принципиалните въпроси, които засѣгатъ целта и средствата на възпитанието. Списанието се стреми да изяснява сложните въпроси, като си поставя за целъ да разреши новото свободно възпитание.

6) ЗДРАВНА ПРОСВѢТА. Седмиченъ органъ за популярна хигиена и медицина. Редакторъ Д-ръ Т. Витановъ. Год. III, бр. 1—10. Неуморимия ратникъ за хигиеническото и здравословно възпитание на нашия народъ г. д-ръ В. съ своя органъ, добре редактиранъ и разпространенъ върши дѣлото на единъ апостолъ, за което обществото трѣбва да му бже твърде много благодарно.

7) ЦЪРКОВЕНЪ ВЕСНИКЪ. Год. XXV, бр. 21. Въ този брой Негово Високо-преосвещенство Видинския Митрополитъ Неофитъ е написалъ една хубава статия, въ която засѣга отношенията на училището къмъ нашата православна църква и ратува за взаимна работа между учителя и свещеника, за да може да се постигне желаното религиозно-нравствено възпитание на народа и младежта ни.

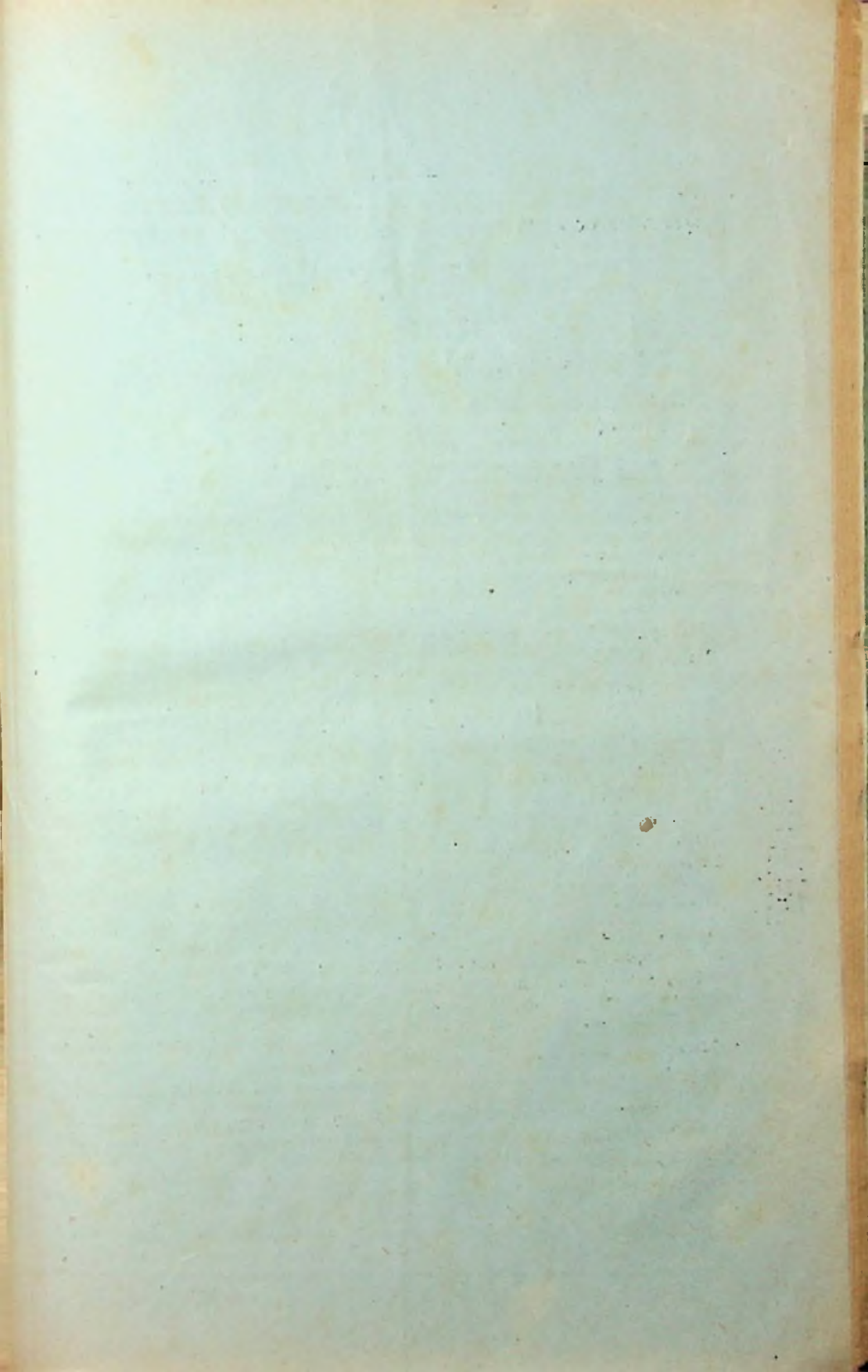
8) ЧИТАЛИЩНИ ВЕСТИ. Органъ на читалищния съюзъ въ България. Год. I. Въ брой 18 е помѣстена една хубава статия отъ народния у-ль П. Дуковски, съ която се канятъ учителите да работятъ по-усърдно за организирането на нашите народни читалища.

9) КНИЖАРСКА ЗАЩИТА. Органъ на книжарския съюзъ въ България. Год. I, бр. 20. Книжарското съсловие е най-важния факторъ за разпространението на нашата книжнина между народа. Пожелаваме да се развие и укрепне тази организация.

10) ДЕНЬ НА СЛѢПИЯ. Год. II. бр. 2. Издава се отъ д-то за покровителство на слѣпите въ България.

ПОДЪ РЕДАКЦИЯТА НА: Б. Н. БАЛКАНСКИ

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА-ПУБЛИКАЦИЯ

Открива се подписка за записване абонати на списанието

■ ■ РОДИТЕЛСКА ГРИЖА ■ ■

ГОДИНА III

Абонаментъ 60 лв. годишно предплатени

На предплатилитъ цѣлва годишентъ абонаментъ
ще се изпрати безплатна премия книгата:

Душата на вашето дете

отъ В. Dangenness

Това, което всички бащи и майки трѣбва да знаятъ за първо-
началното душевно възпитание на децата си.

Одобрено и препоръчано отъ М-вото на Нар. Просв.
съ окр. № 570 отъ 9. I. 1914 г. до г. г. директоритъ
на гимназиитъ, прогимназиитъ и педагогическитъ
училища и г. г. окр. уч. инспектори.

На всички г. г. директори на прогимназиитъ и сред.
училища изпратихме покани, да запишатъ сп. за уч. библио-
тека. На ония, на които сме пратили 1-та кн. изпращаме и
2-та, и ги замолваме да ни изпратятъ абонамента, за да имъ
се прати формална разписка

Записвания ставатъ при всички г. г. книжари въ София
и провинцията, като се задължаватъ последнитъ веднага да
съобщаватъ въ редакцията и да изпращатъ абонамента, като
си отдържатъ 25 на сто. Търсятъ се настоятели за списа-
нието, довърени и препоръчани на редакцията, на които се
прави 25 на сто отстъпка.

Трета кн. отъ сп. ще излезе и ще се разпраща на аба-
натитъ въ началото на м. септемврий.

Абонаменти, статии и всичко що се отнася до списанието
да се изпраща до редакцията и администрацията въ София:
Площадъ Черна-джамия № 6.

ЦЕНА 7 ЛЕВА

Родителска грижа

Популярно педагогическо-обществено списание за подобрене възпитанието на младежта ни въ семейството, училището и обществото.

Да се грижимъ за доброто възпитание и образование на младежта значи, да градимъ на здрави основи бъдащето на народа си.

ТАЗИ КНИЖКА СЪДЪРЖА:

- 1) Възпитателнитѣ фактори: семейството, училището и обществото
- 2) Американското училище.
- 3) Самосъзнанието у детето.
- 4) Рисуването, като методическо средство.
- 5) Половото възпитание на децата.
- 6) Лъжката въ училището
- 7) Наклонности и призвания у децата.
- 8) Детската литература.
- 9) Изъ учебно-възпитателното дѣло въ чужбина.
- 10) Изъ учебно-възпитателното дѣло у насъ.
- 11) Отзиви за полезни книги.